

DKP åbner sig...

Af Torsten Lange

I efteråret 1997 kunne ABA for alvor erklære DKPs arkiv for åbent for forskning. Arkivet, der dækker de danske kommunisters virke gennem 70 år, var nu så færdiggjort at en adgang for forskere var forsvarlig. Endnu resterer en endelig færdiggørelse af registranten til arkivet der omfatter ca. 1400 arkivkasser.

Historien bag afleveringen

I ABAs årsskrift 1989/90 har arkivar Hans Uwe Petersen skildret DKPs beslutning om arkivaflevering, aftalen med ABA og forløbet af afleveringen samt givet et første overblik over arkivet. Hans Uwe Petersen stod også for den første ordning af en stor del af arkivmaterialet i starten af 1990'erne. Herefter måtte ordningen stilles i bero indtil under tegnede fra sensommeren 1996 til efteråret 1997 fik mulighed for at arbejde videre med arkivets ordning.

DKPs arkiv - et overblik

DKPs arkiv består altovervejende af afleveringer fra partiets hus i Dronningens Tværgade. Disse bestod dels af 'det arbejdende partis' materialer: papirer fra

de daværende partiansattes hylder, skuffer og skriveborde, og dels af de i tidens løb opbevarede dokumenter i partiets 'eget arkiv'. Hertil er der senere kommet afleveringer fra og efter medlemmer af DKP. Derudover består arkivet af 12 kasser med DKP-materialer som ABA gennem tiden har samlet. Et væsentligt bidrag til arkivet er de mikrofilmmede arkivalier der er tilgået ABA fra arkiver i Moskva, primært fra Komintern-arkivet. Disse film omfatter vigtige dokumenter om forholdet mellem DKP og Komintern 1919-1941 og om venstreoppositionen i Danmark fra 1916 og frem. Man skal også fremover være opmærksom på de muligheder især de tidligere sovjetiske arkiver rummer for kilder til DKPs historie.

Tre tidsafsnit

DKP-arkivet er opdelt i tre perioder. *Perioden op til 22. juni 1941.* Denne del af arkivet har et omfang på ca. 40 kasser. Der er tale om et rekonstrueret arkiv, bestående af materiale indsamlet af dels DKP, dels ABA.

DKPs egentlige arkivmateriale for perioden må for en stor dels vedkommende antages at være bort-

kommet eller ødelagt gennem myndigheders beslaglæggelse af materiale og partiledelsens egne forholdsregler i forbindelse med partiets illegalisering i 1941.

Denne del af arkivet rummer materiale fra forløbere til DKP, især Socialistisk Ungdomsforbund hvis aktive flertal i 1919 meldte sig ud af Socialdemokratiet og tog initiativ til at danne det venstresocialistiske, senere kommunistiske parti, samt partiarkivalier fra 1920'erne og 1930'erne der samlet antyder DKPs øgede politiske indflydelse op igennem 1930'erne.

I denne del findes også dokumenter fra den Revolutionære Fagopposition (RFO), fra antifascistiske hjælpekomiteer og fra andre organisationer tæt på DKP.

DKP i illegalitet og modstandskamp juni 1941 - maj 1945 rummer ca. 15 kasser. Heri findes en samling af DKPs cirkulærer, løbesedler og andre publikationer fra besættelsestiden - altså trykt materiale, idet egentligt internt, systematisk arkiveret organisationsmateriale (mødereferater, regnskaber, protokoller, korrespondance o.l.) af forklarlige grunde ikke findes eller er bevaret.

Nu afdøde Børge Houmanns papirer der er afleveret til Det kongelige Bibliotek, indeholder givet værdifulde brikker til puslespillet 'DKP under besættelsen', om kommunistisk forlags- og pressearbejde m.v. Der kan dog ikke siges noget endeligt før samlingen er ordnet og registreret.

DKP i efterkrigstiden, maj 1945 til i dag. Dette afsnit udgør langt den største del af arkivet med omkring 1300 kasser. Her er der tale om en omfattende aflevering fra et arbejdende politisk parti.

Materialets opstilling

Registrant og opstilling skal afspejle DKPs opbygning som landsorganisation med kongresser, landsmøder, centralkomitémøder og partikonferencer som de kompetente forsamlinger. Det fortsætter med vidnesbyrdene fra den daglige partiledelse: forretningsudvalg, partisekretariat, formandskontor og sekretariat for bl.a. det faglige arbejde, de internationale forbindelser samt freds- og solidaritetsarbejdet.

Aksel Larsen taler til B&W-arbejdere på Refshaleøen i 1950. (ABA)

Dertil kommer et ganske omfattende og interessant afsnit, nemlig udvalgene under centralkomiteen der var med til at udarbejde DKPs politik på en lang række vigtige områder.

Endelig er der flere kasser med papirer om partiets politiske kursus- og skolingsvirksomhed der havde stor betydning for afklaring og enhed i DKP.

Til sidst følger diverse emner og enkeltsager der for klarheds skyld opstilles for sig, bl.a. foldere, løbesedler og pressemeddelelser; parlamentariske valg og dertil hørende valgsekretariater; folketingsgruppernes efterladte papirer; internationale kommunistiske konferencer, møder og rejser; DKPs markering af politiske mærkedage (8. marts, 1. maj, 4. maj, 7. november), partijubilæer o.a.

DKPs arkiv rummer en stor samling af lydbånd og film. Således gik partiets centralkomité allerede i 1960'erne over til at optage sine møder på bånd. Det samme gælder for kongresser, konferencer og diverse landsmøder. Det kræver tid at arbejde sig igennem disse timelange optagelser, men man vil sikkert kunne få et spændende indtryk af diskussionerne i partiets ledelse.

Dertil kommer spoler med diverse film helt tilbage fra 1930'erne og frem. Stine Korst har i ABAs årsskrift 1996 beskrevet dette spændende materiale hvoraf noget har været benyttet i hendes nye film om hendes bedstefar, Martin Andersen Nexø. Desværre er kun nogle få film tilgængelige for almindelige brugere for øjeblikket.

Visse materialetyper fra DKP er overført til ABAs respektive særsamlinger. Det gælder over 50 faner, mange plakater og alle former for fotografier, dias og andre former for billeder og effekter.

Andre arkiver i DKP-landsorganisationens aflevering

Med den store aflevering af materialer fra DKPs ejendom i Dronningens Tværgade fulgte et omfattende materiale der opstilles som selvstændige arkiver og kan opdeles i fire hovedgrupper: a. lokale DKP-organisationer b. personarkiver c. selvstændige økonomiske enheder under DKPs

ledelse d. andre politiske og kulturelle organisationer med

tilknytning til DKP.

Under a. sorterer først og fremmest den store aflevering fra DKP København (Københavnsledelsen og enkelte distrikter) og Københavns Amt (amtsledelsen der blev startet i 1970'erne). Desuden har ABA i de seneste år modtaget arkiver fra flere DKP-distrikter og -afdelinger, hovedsageligt i hovedstadsområdet og Nordsjælland.

Under b. findes dels papirer efter funktionærer i DKP der er indgået sammen med den store aflevering, dels materiale modtaget fra enkeltmedlemmer og deres familier: partiformand Knud Jespersen; funktionærerne Ib Nørlund, Alfred Jensen og Ragnhild Andersen; Gelius Lund samt læge Ejnar Kruse, Odense. Desuden er der fundet en del spredte materialer med forbindelse til andre partimedlemmer. ABA er fortsat interesseret i at høre fra folk der kan formidle aflevering af arkiver efter nulevende eller afdøde DKP-medlemmer.

*Land & Folk-festival i Fælledparken i København
august 1989. (ABA)*

*DKU valgagitation ved
folketingsvalget 1957. Her
er det det københavnske bo-
ligkompleks Kantorparken der
får besøg af et helt orkester -
til børnenes store fornøjelse.
(ABA)*

Under c. kan nævnes en række virksomheder under DKPs ledelse, fx Ejendomsselskabet af 25. september 1945, Folkepressen AMBA (bl.a. *Dagbladet Land og Folk* og Terpo Tryk) og Tidens Boghandel. Det redaktionelle materiale fra *Land og Folk* mangler stort set idet avisen kort før sin lukning fraflyttede Dronningens Tværgade 3. Mens avisens værdifulde billedarkiv blev sikret af ABA, er det øvrige redaktionelle arkiv blevet spredt eller er gået tabt. ABA har dog modtaget spredte materialer fra *Land og Folk* efter enkelte medarbejdere ved bladet.

Under d. finder man samlinger af primært trykte materialer fra venskabsforeninger, bl.a. Landsforeningen Danmark-Sovjetunionen og Venskabsforeningen Danmark-DDR, fra freds- og solidaritetsorganisationer, bl.a. Atomkampagnen, Samarbejdskomitéen for Fred og Sikkerhed (med materiale fra Verdensfredsrådet) og Vietnam 69. Der kan også findes meget stof om EF-modstandens historie og organisering i 1970'ernes Danmark, ikke mindst om Folkebevægelsen mod EF. Et egentligt arkiv findes for Den danske komité for Østersøkonferencen der siden 1950'erne deltog i faglige konferencer mellem Øst og Vest og arrangerede delegations- og ferieture for danske fagforeningsmedlemmer til DDR. Endelig dokumenterer DKPs arkivmaterialer fra 1989 og fremefter dannelsen og udviklingen af Enhedslisten. Årsagen til at vi finder dette materiale om andre organisationer hos DKP, er simpelthen at ledende partifunktionærer deltog i disse organisationers arbejde, eller i enkelte tilfælde at nedlagte organisationers arkivalier er blevet opbevaret i DKPs bygning.

Er der huller?

Et arkiv vil altid i større eller mindre omfang være et fragment af sit ophavs virksomhed. Det kan der være flere grunde til. I DKPs tilfælde kan man pege på flere årsager til de huller der er i materialerækken.

For det første de tab der er påført partiet udefra. Dette gælder især for papirerne før 1941, men sikkert også materiale fra besættelsestiden. Også partiopgøret 1958 gik tilsyneladende ud over beholdningerne i partihuset.

Hertil kommer partiets egen praksis for kassation og arkivering. Partiledelsen har i perioder ud fra sikkerhedshensyn, eller rutinemæssigt, destrueret materiale eller deponeret det uden for partihuset. Er det sidste tilfældet, kan savnede referater m.m. selvfølgelig dukke op hen ad vejen. Derudover kan de enkelte medarbejdere ved DKP have haft forskellig opfattelse af hvad det var nødvendigt at opbevare for eftertiden. Hvis partiet ikke har haft en klar arkivpolitik, eller er den ikke altid blevet efterlevet, har det naturligvis åbnet for muligheden af en rodet og dårlig opbevaring af materialer fra enkelte kontorer.

Når dette er sagt, er det dog vigtigt at understrege at DKPs arkiv er et righoldigt arkiv. Forskningen i DKPs og dansk arbejderbevægelses historie vil kunne hente meget nyt i arkivet, ikke mindst omkring tiden efter 1945.

Forskere og studerende vil kunne gå i gang med at tegne nuancerede portrætter af politikere som

Knud Jespersen og Ib Nørlund. Partiets voldsomme fremgang i 1945 og efterfølgende hurtige stagnation og isolering i takt med den kolde krigs indtræden kunne blive genstand for en undersøgelse. Partiopgøret efter Ungarn 1956 og frem til bruddet med Aksel Larsen kunne tilføres ny viden. DKPs indflydelse og holdninger i fagbevægelsen i efterkrigstiden kan skrives på et bedre grundlag. I takt med at den nyeste danmarkshistorie efter 1960 er ved at blive skrevet, gælder det samme for partiets opsving og fornyede parlamentariske gennembrud i starten på 1970'erne, dets initiativer og stilling i fredsarbejdet o.m.a. Der ligger stadig mange guld-korn gemt for den interesserede og den søgende!

Hvem kan bruge DKPs arkiv?

DKP eksisterer fortsat, og ifølge aftalen med ABA afleverer partiet med jævne mellemrum materiale til ABA. Der er ikke indgået aftaler med Kommunistisk Parti i Danmark, KP i D. ABA håber dog at begge partier er bevidste om muligheden for at inddrage ABA i forbindelse med opbevaring af ikke mindst efterladt materiale efter afdøde partimedlemmer. Dette kunne bl.a. dokumentere partiarbejdet på afdelingsniveau.

DKPs arkiv er åbent for forskningsbrug, men der skal søges om adgang. Skriftlig ansøgning med en redegørelse for formålet med brug af arkivet rettes til ABA der i det daglige tager stilling til ansøgningerne. Indtil en endelig registrant er færdiggjort, vil ABA rådgive omkring materiale ud fra ønsker og behov.